

LAUTAKUNTIEN, JOHTOKUNTIEN JA KONSERNIPALVELUIDEN SELVITYKSET ARVIOINTIKERTOMUKSEN KYSYMYKSIIN JA HAVAINTOIHIN SEKÄ TOIMENPITEET EPÄKOHTIEN KORJAAMISEKSI

Lautakunnat ja johtokunnat ovat käsitelleet tarkastuslautakunnan arviointikertomusta 2015 kokouksissaan seuraavasti:

Sosiaali- ja terveystoimen tuotantolautakunta 14.9.2016 § 69

Kasvatus- ja opetuslautakunta 25.8.2016 § 83

Kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntalautakunta 24.8.2016 § 63

Tekninen lautakunta 30.8.2016 § 100

Rakennuslautakunta 31.8.2016 § 31

Maaseutu- ja tielautakunta 25.8.2016 § 63

Vesiliikelaitoksen johtokunta 25.8.2016 § 44

Tarkastuslautakunnan arviointikertomus 2015 viedään tiedoksi selvityksineen:

Mikkelin seudun ympäristölautakunta

Otavan Opiston johtokunta

Etelä-Savon Pelastuslautakunta

KAUPUNGINHALLITUKSEN SELVITYS TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIOINTIKERTOMUKSEEN

1. Yleiset huomiot, talousarvion tavoitteet ja hyvinvointiohjelmat

Tilinpäätöksen viimeistely, huolellisuus ja tekstikoko

Tilinpäätöksen tekniset korjaukset on käsitelty kaupunginhallituksessa 6.6.2016 § 220. Nollarivien esittämisestä tilinpäätöksessä ja niiden pois jättämisestä, joita tekniset korjaukset monelta osin koskivat, on informoitu Kunnan Taitoa Oy:tä. Tekstin fonttikokoa tullaan suurentamaan vuoden 2016 tilinpäätöksessä, mikäli se tilinpäätöskirjan sidonnan kannalta onnistuu. Yhdelle sivulle mahtuvien taulukoiden osalta tekstikoon suurentaminen on osin haasteellista.

Toiminnallisten tavoitteiden täsmällisten mittareiden puutteet ja tietojen saanti

Kaupungin strategian mukainen tavoitemittaristo on asetettu valtuustokaudelle. Valitettavasti kaikista tavoitemittareista ei saada toteutumista vuosittain. Näiden osalta tarkastelua tulee tehdä valtuustokauden aikana pidemmällä aikavälillä ja osin tarkastella tavoitteiden toteutumista koko valtuustokauden ajalla.

Esimerkiksi asukkaiden hyvinvointiohjelman tietojen puute lasten ja nuorten osalta johtuu valtakunnallisen kouluterveyskyselyn epäonnistumisesta ja siitä, että kouluterveyskysely on toteutettu vain joka toinen vuosi. Mikkelin osalta viimeisin onnistunut kysely oli vuonna 2013. Strategian mittareista suuri osa pohjautuu tähän säännöllisesti toteutettavaan ja kuntakohtaisen vertailun mahdollistavaan kyselyyn.

Kyselyvuonna 2015 siirryttiin järjestelmään, jossa koko maassa kysely tehtiin samanaikaisesti. Kysely toteutettiin verkkokyselynä. Samanaikainen kyselyn toteuttaminen kuitenkin kaatoi verkkojärjestelmän ja mm. Mikkelin osalta vuonna 2015 tulokset jäivät saamatta.

Seuraavan vuonna 2017 alkavan valtuustokauden strategisia mittareita asetettaessa tulee mittareiden mittaustulosten vuosittaista saatavuutta tarkastella ja todeta tarkemmin mittaustulosten arviointiväli talousarviotavoitteita asetettaessa.

Asukkaiden hyvinvointiohjelma

Mikkeliläisten alkoholinkulutus on runsaampaa kuin maassa keskimäärin. Tilastollisesti ja tutkimuksellisesti tiedetään, että terveyshaittojen, tapaturmien, ennenaikaisen kuolleisuuden riski ja määrä lisääntyvät kulutuksen lisääntyessä. Alueellamme on myös muuta maata enemmän mielenterveyden häiriöiden, erityisesti masennuksen esiintymistä ja myös ennenaikaisia elinvuosien menetyksiä itsemurhien takia. Päihteiden käyttö ja mielenterveyden ongelmat, kuten masennuksen ja ahdistuneisuuden esiintyminen, liittyvät toisiinsa.

Väestön geeniperimään ja sen vaikutuksiin on haasteellista ja mahdotontakin vaikuttaa, mutta päihteiden käytön vähentämiseen, mielenterveyden tukemiseen ja varhaiseen tunnistamiseen sekä mm. itsemurhien ehkäisytyöhön on syytä panostaa ja nämä ovat myös kustannusvaikuttavia.

Yhtenä tavoitteena on alkoholin määrällisen kulutuksen vähentäminen. Nuorten osalta esimerkiksi saatavuuden vähentäminen ja vanhempien asenteet nuorten alkoholin käyttöön ovat keskeisessä asemassa.

Projekteista ei ole riittävän kattavasti kerätty yhteen vaikuttavuustietoja. Projektien tuloksista ja vaikuttavuudesta on jatkossa hyvä tehdä yhteenveto ja analyysi toimintakertomukseen. Sähköinen hyvinvointikertomus on asukkaiden hyvinvointiohjelman osalta koonnut toteutettujen projektien toimintaa yhteen. Tätä tehostetaan jatkossa vaikuttavuuden ja tulosten analysoinnin esilletuomiseksi.

Kouluterveyskyselyn tietojen puute vuosilta 2014–2015 selittää nuorten tilastotietojen puutetta. Osittain korvaavaa tietoa koottiin laajojen terveystarkastusten tiedoista, jotka tehty 5. ja 8. luokalle. Näillä tiedoilla ei ollut aiempaan nähden muutostietoa, eikä kuntakohtaista vertailumahdollisuutta.

Elinkeinojen hyvinvointiohjelma

Arviointikertomuksen Elinkeinojen hyvinvointiohjelmaan liittyvät huomiot koskien alueen työpaikkoja, yrityksiä ja alueen saavutettavuutta ovat oikeansuuntaisia.

Taloustutkimuksen tekemässä kuntien imago tutkimuksessa Mikkelin sijoitus parani merkittävästi vuoden 2014 tilanteesta. Tehdyssä analyysissä on arvioitu vaikutusta olleen selvästi mm. uuden kaupunginjohtajan yrityksiin tekemillä vierailuilla vuoden 2015 lopussa sekä uuden kehittämissyhtiön perustamisen ajankohtaisuudella sekä alueen yrityksiin niin ikään syksyllä 2015 tehdyn kampanjan ansiosta. Lisäksi saavutettavuuden osalta Mikkelin alueella on menossa suuria ja kaikille näkyviä liikennehankkeita.

Em. tutkimuksessa alueen oppilaitosten ja yritysten välinen yhteistyö sai koko maan kolmanneksi parhaan arvion kyselyyn vastanneilta. Haasteena on edelleenkin työvoimatarpeen ennakointi, joka

on erittäin haastavaa koko maassa ja lisäksi nykyisenkaltainen ammattikoulutusjärjestelmä on valitettavan hidas taipumaan äkillisiin työvoimatarpeen muutoksiin. Toisaalta viime vuosina esimerkiksi 2-asteen ammatillisessa koulutuksessa on tehty myös joidenkin linjojen (esim. media-assistentti) lakkautuspäätöksiä sekä aikuisten työvoimakoulutukseen on kehitetty entistä joustavampia koulutusmuotoja alueen työvoimatarpeen tyydyttämiseksi.

Mikkelin kehitysyritys Miksei on ollut toiminnassa noin vuoden. Huhtikuussa 2016 julkistetussa Suomen Yrittäjien elinkeinopoliittisen mittariston (ELPO) tuloksissa Miksei arvioitiin koko maan kehitysyrityksistä toiseksi parhaaksi ja parannusta aiempaan oli merkittävästi. Toiminnan alussa tehtyjen yrityshaastattelujen ja yrittäjiltä saadun palautteen pohjalta kehitysyrityksen uudessa organisaatiossa on aiempaan verrattuna vahvistettu elinkaari- ja yrityspalveluita ja yhtiön asiakkuudenhallintajärjestelmä (CRM) on uudistettu. Yrityspalveluiden osalta saadaan kuukausittain tietoa mm. yritystapaamisista, yritysten nettolisäyksestä sekä työpaikkakehityksestä. Vuoden 2016 tammi-toukokuulta on tiedossa mm. seuraavat tulokset:

- yhteensä yli 300 yritystapaamista/neuvontatapahtumaa, asiakaskäyntejä 217 kpl, yrityskontakteja 197 kpl, joista tapaamisia 137 kpl
- Mikkelin seudulla rekisteröidyt yritykset yht. 137 kpl, ko. ajanjaksolla lopetettuja yrityksiä yht. 68 kpl, nettolisäys yhteensä 69 yritystä.

Kehitysyrityksien fuusio on muutenkin tuonut haasteita kaupungin strategisten tavoitteiden seurannalle. Esim. kärkialojen työllisyyden kehittymisestä ei ole kehitysyrityksessä fuusion aikana tehty ja toisaalta valtuustokauden alussa tehdyn strategian mittaristo on ollut epätarkoituksenmukainen elinkeinon hyvinvointiohjelman tavoitteiden saavuttamisen seuraamiseksi eli luotettavaa seurantatietoa ei ole ollut saatavissa. Asiaan tullaan puuttumaan tulevassa strategiaprosessissa ja mittarit pohditaan näiltä osin uudelleen.

Työllisyyden ja työpaikkakehityksen osalta merkittäviä muutoksia vuoden takaiseen ei ole havaittavissa. ELY -keskuksen tekemän kesäkuun 2016 Etelä-Savon työllisyyskatsauksen mukaan Mikkelissä oli vuoden takaiseen verrattuna 33 henkilöä enemmän työttömänä ja työttömyysprosentti oli kesäkuussa 14,6 %. Avoimia työpaikkoja haettavana oli 2016 kesäkuussa 308 kpl, joka on sunnilleen saman verran kuin vuosi sitten. Em. raportin mukaan työttömyys kasvoi Etelä-Savossa erityisasiantuntijatyössä sekä palvelualojen työssä. Etelä-Savossa työllisyys on parantunut miesvaltaisilla rakennus-, korjaus, valmistus sekä kuljetusaloilla.

Mikkelin seutukunnassa, kuten koko Etelä-Savossa, matkailijoiden määrä on ollut lievässä kasvussa vuoden takaiseen verrattuna. Heinäkuussa 2016 Etelä-Savon maakuntaliiton julkistaman matkailutilaston mukaan Mikkelin seudun yöpymiset ovat nousseet vuoden takaisesta 4,2 %, jonka johtuu kotimaisten matkailijoiden yöpymisten kasvusta. Venäläisten matkailijoiden väheneminen on jatkunut edelleen. Ko. trendistä johtuen alueen matkailun markkinointia ollaan painottamassa voimakkaammin Keski-Eurooppaan ja Kaukoitään.

Kaupungin rahoittamien ja toteuttamien hankkeiden koordinointi ja seuranta

Kuntien osoittama kehittämisrahoitus on osa julkisen sektorin lukuisiin alueen kehittämishankkeisiin kanavoimaa kehittämispanostusta. Hankkeilla edistetään Mikkelin kaupungin strategian mukaisesti uusien työpaikkojen syntymistä, työvoiman osaamisen kehittämistä ja kärkialueiden kasvua, asukkaiden hyvinvointia sekä tätä kautta kaupungin veto- ja elinvoimaa. Merkittävin osuus

hankerahoituksesta tulee EU:n rakennerahasto-ohjelmien kautta. Kuntien rahoitusosuus EU-hankkeissa vaihtelee 5 %:n ja 50 %:n välillä hankkeiden kokonaiskustannuksista. Mikkelissä mm. merkittävä osa korkeakoulujen tutkimus- ja kehittämistoiminnan perusrakenteista ylläpidetään hankevaroin. Lisäksi kuntien kehittämisrahoituksilla tuetaan mm. kuntien omaa palvelutuotantoa tukevaa ja kehittävää toimintaa ja hankkeita.

Mikkelin kaupunkiseudulla kuntien hankerahoitus tulee pääosin Mikkelin kaupungin varaamasta kehittämismäärärahasta, joka vuonna 2016 on 736.000 euroa sekä Mikkelin seudun kuntien yhdessä kartuttamasta seudun kehityshankerahastosta, johon vuosittain kerätään noin 750.000 euroa. Mikkelin kaupungin ja Mikkelin seudun kehittämispanostusten suuntausta tarkastellaan kokonaisuutena. Kokonaisuutta koordinoi strategia- ja kehityspäällikkö ja hän käy alustavat neuvottelut hankkeiden kuntarahoitusta hakevien toimijoiden kesken sekä vastaa myönnettyjen rahoitusten toteutumisen seurannasta. Lisäksi hän osallistuu usean hankkeen ohjausryhmyöskentelyyn kaupungin ja/tai seudun edustajana.

Kehittämishankkeiden rahoitusta on pyritty jakamaan kaupungin ja seudun kesken alueellisen vaikuttavuuden ja erikoistumisalojen mukaan. Näin esimerkiksi aluekehitystoiminnan sekä maaseudun kehittämiseen ja talousalueen yritystoiminnan kehittämiseen laajasti vaikuttavien hankkeiden kuntarahoitusta on painotettu seudun vastuulle. Lisäksi seudun kehittämisrahoitusta on suunnattu myös kuntien palvelurakenteen kehittämiseen tähtääviin hankkeisiin. Osassa hankkeita on rahoitusvastuuta jaettu molemmille. Seudun kehityshankerahaston käytöstä päättää seudun kuntien välisen yhteistoimintasopimuksen mukaisesti seutuvaliokunta ja rahoituspäätökset tehdään koskemaan koko hankekautta. Kaupungin osalta kehittämishankkeisiin osallistumisesta ja osoitettavan rahoituksen suuruudesta päättää vuosittain hankekohtaisesti kaupunginhallitus.

Mikkelin kaupungin käyttösuunnitelman 2016 mukaan kehittämishankkeet -määräraha on tarkoitettu merkittäviin elinvoimaa ja kilpailukykyä edistäviin kehittämishankkeisiin. Rahoitettavia hankkeita koskevan päätöksenteon tulee käyttösuunnitelman lausuman mukaan perustua kaupungin strategiaan ja erityisesti elinkeinojen hyvinvointiohjelman linjauksiin. Tämä strategiakytkös varmistetaan hankerahoitusta hakevien yhteisöjen kanssa käydyissä neuvotteluissa osana elinkeinojen hyvinvointiohjelman toteuttamista. Keskeisten toimijoiden kanssa kaupunki on solminut kumppanuussopimukset, joissa määritellään yhteistyön lähtökohdat ja tavoitteet sekä sovitaan vuosittain toteutettavissa yhteistyöneuvotteluissa kunkin vuoden toiminnan painopisteistä sekä toteutettavista kehittämishankkeista.

Tavoitteena on ollut, että mittavan hankekokoisuuden hahmottamiseksi hankkeiden kuntarahoitukset tuodaan päätettäväksi mahdollisimman isoina kokonaisuuksina. Viimeksi Mikkelin kaupunginhallitus on kokouksessaan 20.6.2016 § 247 päättänyt kootusti mm. Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin, Kansalliskirjaston, Lappeenrannan teknillisen yliopiston, Kuntaliiton, Mikkelin kaupungin, Otavan Opiston, Mikkelin kehitysyhtiön Miksei Oy:n sekä Mikkelin ES:n vuonna 2016 toteuttamista kehittämishankkeista, joiden rahoittamiseen käytetään kaupungin kehittämismäärärahaa tai seudun kehityshankerahaston varoja. Hankkeet toteuttavat kaupungin elinkeinojen hyvinvointiohjelman sekä seudun kehittämisen linjauksia.

Kaupunginhallituksessa päätettävien kuntarahoitusten yhteissumma on tällä hetkellä 524.990 € ja yhdessä aiemmin tehtyjen vuotta 2016 koskevien rahoituspäätösten kanssa kaupunginhallituksen alaisesta kehittämismäärärahasta on vuodelle 2016 sidottu yhteensä 619.990 €.

Mikkelin seudun seutuvaliokunta teki seudun kehityshankerahastoa koskevat hankepäätökset 7.9.2016 kokouksessa.

Väkiluvun kehitys

Työpaikkakehitystä on sivuttu aiemmassa Elinkeinojen hyvinvointiohjelma –kohdassa.

Mikkelin väkiluku on ollut lievässä nousussa kuluvan valtuustokauden aikana vuoden 2013 – 2016 (mittauspisteenä ko. vuoden tammikuu) Mikkelin väkiluku on kasvanut yhteensä 149 henkilöä, joka jää hieman valtuustokaudelle asetetusta tavoitteesta (250 hlö). Seudulla on kuitenkin tehty asukasmarkkinointiin keskittyneessä Solmu-hankkeessa lujasti töitä mm. pääkaupunkiseudulla asuvien houkuttelemiseksi Mikkelin seudulle asumaan. Ko. projektin oman seurannan tuloksia (vuosilta 2013 - 2016): perheitä on nyt yhteensä saatu muuttamaan seudulle 124 kpl. Asiakkaita, jotka ovat kiinnostuneita muuttamaan seudulle, on nyt 117 kpl jakautuen seuraavasti: Hirvensalmi 2, Kangasniemi 4, Mikkelin 95, Mäntyharju 4, Pertunmaa 2, Puumala 3, Mikkelin seutu 7 (ei väliä mikä paikkakunta) eli yhteensä 117.

2. Keskushallinto

Lupaus 2016 -ohjelma, digitaalisuus

Vuonna 2012 Mikkelin kaupunki määritteli tavoitteekseen olla kuntatalouden tuottavuuskehityksen johtava kaupunki Suomessa siten, että toiminta on samalla sosiaalisesti ja kulttuurisesti sopusointuista ja minimoi luonnolle ja ympäristölle aiheutuvan rasituksen. Samalla päätettiin, että lupaus lunastetaan uudistamalla kaupungin hallintorakenne ja palvelut sekä niiden tuottamisprosessit. Lupausta lunastamaan ja toteuttamaan perustettiin nelivuotinen kehittämisohjelma Lupaus 2016.

Lupaus 2016 -kehittämisohjelma on ollut ennen kaikkea tuottavuusohjelma, jossa yhteistyössä toimialojen henkilöstön ja asiakkaiden kanssa on luotu edellytykset tehokkaalle toiminnalle, otettu käyttöön uusia toimintamalleja, automatisoitu toimintaprosesseja ja siirretty toimintoja asiakkaiden itse tehtäväksi.

Lupaus 2016 -kehittämisohjelma päättyy kuluvan vuoden lopussa, jonka tuloksista tullaan kertomaan 24.11.2016 järjestettävässä päätösseminaarissa; miten toteutettiin Mikkelin digitalisaatio.

Kunta ERP -toiminnanohjausjärjestelmän käyttöönotto oli haasteellinen vuonna 2015. Kirjaamisessa oli merkittävästi tili- ja jaksotusmuutoksia vuonna 2015, mikä hankaloittaa taloudenseurantaa edelleen kuluvana vuonna, koska vertailutiedoissa 2015 on merkittävästi eroavuutta. Mikkelin on mukana Kunta ERP -järjestelmän kehitystyössä kuntien kanssa, joilla ERP on käytössä tai on tulossa käyttöön. Kunta-ERP:ssä on hyviä kirjanpitoa hyödyntäviä sähköisiä toimintaprosesseja, mutta myös kankeutta.

Mikkelin toimintaympäristö on muuttumassa ERP käyttöönoton jälkeen, kun esim. ESSOTE perustetaan vuoden 2017 alussa. Lisäksi ei ole vielä selvyttä mihin suuntaan SOTE -uusitus vie

järjestelmäarkkitehtuuria SOTE -toiminnassa ja kuntakentässä vuoden 2019 SOTE –uudistuksen jälkeen.

Kunta ERP –järjestelmän soveltuvuutta sekä talous-, henkilöstö ja hankintapalveluiden järjestämistä Mikkelin kaupungissa arvioidaan muuttuvassa tilanteessa. Selvää kuitenkin on, että kaupunki menettää Kunta ERP –järjestelmältä odotettua volyymietua jo ESSOTE:n perustamisen seurauksena.

Hankintojen toteuttaminen hankintaohjeiden mukaisesti

Arviointikertomuksessa on todettu Lupaus 2016- hankkeen puutteista koskien hankintojen kilpailuttamista ja hankintapäätösten tekemisissä. Asiaa on käsitelty ja kyseisen hankinnan osalta hankintamenettely on keskeytetty. Hankinnat sisältyvät sisäisen tarkastuksen tarkastussuunnitelmaan vuonna 2016. Hankintaprosessien toimintaa selvitetään myös, koska sosiaali- ja terveystoimen siirtyminen aiheuttaa volyymimuutosta kaupungin hankinnoissa.

Konsernipalveluiden budjettipoikkeama

Konsernipalveluiden määrärahojen alituksen olennaisin syy on ollut henkilöstökulujen alitus noin 2 miljoonalla eurolla, millä on ollut välitön vaikutus muihin määrärahoihin, kuten koulutus- ja vuokratilaisuuksiin jne.

Konsernipalveluissa on ollut vuoden 2015 aikana avoimena ainakin kaupunginjohtajan, kehitysjohtajan, henkilöstöjohtajan, talousjohtajan ja kaupunginlakimiehen virat. Kehitysjohtajan virka lakkautettiin 1.1.2016 alkaen. Lisäksi kaupungin talouden tasapainottamiseksi on avoimeksi jääneiden tehtävien täyttämiseksi noudatettu tarkkaa harkintaa, joka on säästänyt henkilöstökuluja. Edelleen henkilöstökulujen alitukseen on vaikuttanut valtion palkkatukipäätökset ja linjaukset, jolloin työllistettyjen palkkoihin varattuja määrärahoja on jäänyt käyttämättä.

Kaupungin tavoitteesta synnyttää Mikkeliin vuosittain 100 digitaalisen liiketoiminnan työpaikkaa ei ole saatavissa tarkkaa tietoa. Työpaikkojen syntyisestä voidaan esittää ainoastaan arvioita, koska arviointikriteereitä ei ole määritetty. Viralliset TOL -toimialaluokitukset eivät tunne käsitettä digitaalinen työpaikka. Kokonaisuutena on kyse työn luonteen muuttumisesta digitalisaation seurauksena.

2.1. Ympäristölautakunta

Sisäilmatyöryhmän toiminta

Sisäilmatyöryhmässä on ympäristöpalveluista kaksi edustajaa ja ryhmä on kokoontunut vuonna 2016 kaksi kertaa. Sisäilmatyöryhmä on laaja-alainen työryhmä, jossa on edustat työterveyshuollosta, henkilöstöpalveluista, tilakeskuksesta ja ympäristöterveydenhuollosta. Ryhmässä linjataan yhteisiä toimintatapoja erilaisista tilanteista varten. Lisäksi sisäilmaongelmatilanteissa perustetaan kohdekohtaisia sisäilmaryhmiä, joissa on mukana kohteen edustajat. Sisäilmatyöryhmien toiminta edesauttaa sisäilmaongelmien ratkaisemista yhdessä moniammatillisella otteella.

Ympäristölautakunnan henkilöstösäästöt

Henkilöstömenot ovat toteutuneet suurempina kuin seurannassa 7/2015. Vuonna 2015 henkilöstömenot olivat tavanomaista pienemmät, koska terveystoiminnassa oli virkoja avoinna ja

toimistosihteerin toimi osan vuotta täyttämättä. Vuonna 2016 henkilöstömenoissa ei ole tapahtunut kasvua tavanomaiseen henkilöstötilanteeseen nähden. Ympäristöpalvelut on kilpailuttanut vuoden 2016 aikana näyttö- ja laboratoriopalvelut seuraavaksi 2 vuodeksi. Kilpailuttamisella on saatu jonkin verran säästöjä toimintamenoihin. Yleisesti ottaen toimintamenot vuoden 2016 talousarviossa olivat Ympäristöpalvelujen osalta 3,2 %:a pienemmät kuin vuoden 2015 talousarviossa. Tiedossa ei ole kuluja olennaisesti lisääviä muutoksia loppuvuoden toiminnassa.

2.2. Mikkelin vesiliikelaitos

Vesiliikelaitoksen poistojen alittuminen

Vesiliikelaitoksen poistojen arvioitiin talousarvion laadintavaiheessa nousevan merkittävien laitosinvestointihankkeiden valmistumisen myötä 900 000 tilinpäätösvaiheessa toteutunutta suuremmiksi. Laitosinvestointeja oli valmistumisvaiheessa Hanhikankaan Vesilaitoksella. Lisäksi Ristiinan jätevesipuhdistamolle kaavailtiin saneeraustoimenpiteitä. Hanhikankaan ensimmäinen vaihe valmistui suunnitelman mukaisena. Poistokirjauskäytännön mukaisesti siitä kertyviä poistoja kirjautui tilinpäätökseen yhden kuukauden ajalta. Ristiinan investoinnit 2015 toteutettiin verkostorakentamisena. Verkostoinvestointien pidemmistä poistoajoista johtuen poistojen kokonaismäärä ja poistojen muutos jäivät ennakoitua pienemmäksi. Poistot on toteutettu voimassaolevan poistosuunnitelman mukaisesti ja poistotilanne raportoitiin talousraportoinnin yhteydessä.

Pilaantuneiden maiden kunnostus vedenottamoiden läheisyydessä

Vesihuoltolain muutoksessa (681/2014) vesihuoltolaitokselle määrättiin selvilläolo- ja tarkkailuvelvollisuus, § 15. Lain yksityiskohtaisissa perusteluissa mainitaan mm. että laitoksen tulee olla selvillä ja kartoittaa esimerkiksi käyttämänsä raakaveden riskitekijöitä siinä määrin kuin riskien toteutumisella voisi olla vaikutusta laitoksen veden laatuun tai määrään. Lisäksi perustelujen mukaan tarkkailu- ja selvillä-olovelvollisuudella on kiinteä yhteys vesihuoltolain 15 a§ mukaiseen häiriötilanteisiin varautumiseen.

Vesilaitos on osallistunut vedenhankintaan liittyviin maaperä- ja pohjavesipilaantumien tutkimus- ja kunnostushankkeeseen Haukivuoren vedenottamoalueella. Haukivuorella ampumaradan kunnostus tulee poistamaan vedenhankintaan kohdistuvan pilaantumisriskin ja vesilaitoksen pohjavesitarkkailuvelvollisuuden tältä osin. Kunnostettavalle alueelle asennetut pohjaveden havaintoputket jäävät vesilaitoksen käyttöön. Vesihuoltolain asettamat velvoitteet huomioiden vesilaitoksen osallistumista Haukivuoren ampumarata-alueen kunnostukseen voidaan pitää perusteltuna.

Suomenniemen Koiralahden vedenottamoalueen kunnostaminen ei vielä ole käynnistynyt. Vesilaitos vastaa Koiralahden vedenottamon lähialueelta puuttuvan suojamaakerroksen rakentamisesta eikä osallistu varsinaiseen maaperän puhdistukseen. Suojakerroksen lisääminen on tarpeen pohjaveden laadun varmistamiseksi ja toimenpide perustuu vesihuoltolain 1 § mukaiseen vesihuollon turvaamisveloitteeseen.

2.3. Otavan Opisto

Otavan Opistoa koskien selvitys arviointikertomukseen on valmisteltu yhdessä Otavan Opiston rehtorin ja sivistystoimen johtajan kanssa (kasvatus- ja opetuslautakunta 25.8.2016 § 83).

Toisen asteen rahoitusuudistuksen muutos

Opetus- ja kulttuuriministeriön talousarvio vuodelle 2016 sisältää esityksen lukiokoulutuksen toiminnan ja rahoituksen kehittamisestä. Käytännössä esitys sisältää rahoitusjärjestelmän uudistamisen siten, että suoritusten ja vaikuttavuuden painoarvo rahoituksen perusteena on merkittävä. Otavan Opiston verkossa tapahtuvan lukiokoulutuksen keskeisin ongelma on keskeyttäneiden määrä. Rahoitusuudistuksen mahdollinen toteutus ja keskeyttäneiden määrä tulevat vaikuttamaan Otavan Opiston tulorahoitukseen merkittävästi.

Tulorahoitukseen vähenemiseen pyritään reagoimaan etupainoitteisesti mm. seuraavin toimenpitein:

- Otavan Opisto on käynnistänyt Oppimisanalytiikka- hankkeen, jossa pyritään vaikuttamaan opintonsa keskeyttäneiden määrän vähenemiseen ja ennakoimaan opiskelijan lukiokoulutuksen läpäisykykyä.
- Syksystä 2016 alkaen on varauduttu säästämään henkilöstömenoista. Irtisanoutuneiden tilalle ei lähtökohtaisesti palkata uusia. Pitkien opintovapaiden/toimivapaiden ajaksi ei palkata uutta henkilöstöä. Johtajan tehtävät on liitetty rehtorin tehtäviin johtokunnan päätöksellä 16.6.2016.
- Asuntolan käyttöastetta ja opiskelijamääriä nostetaan maahanmuuttajakoulutuksen osalta syksyllä 2017, johon tällä hetkellä ei voida ottaa sisään kaikkia hakijoita asuntolan peruskorjauksen vuoksi. Talouden näkökulmasta kasvava maahanmuuttajien perusopetus tuo lisäarvoa. Tosin hallitus kaavailee myös tähän leikkauksia tulevaisuudessa.
- Vapaan sivistystyön osalta rahoitukseen kohdistuva leikkaus ei ole merkittävä. Rahoituksen laskuun varaudutaan sisäisillä järjestelyillä.

Yhteiskunnallisesti vaikuttamalla pyritään saamaan verkko-opetuksen erityispiirteet huomioitua Opetus- ja Kulttuuriministeriön rahoitusperusteissa.

3. Sosiaali- ja terveystoimi

Talousarvion realistisuus ja talousarvion ylittäminen

Sosiaali- ja terveystoimen talousarviossa ei ole huomioitu useampaan vuoteen edellisen vuoden tilinpäätöksen toteutumista. Talousarvioraami on ollut pienempi kuin edellisen vuoden tilinpäätös pääsääntöisesti noin 10 milj. euroa. Talousarvion valmistelun yhteydessä on käyty keskusteluja talouspalveluiden kanssa, mutta ohjeistuksena talousarvion laadintaan on talousarvio pitänyt valmistella annettuun talousarvioraamiin. Tämä näkyy mm. lastensuojelun, työmarkkinatuen, vammaispalveluiden sekä erikoissairaanhoidon määrärahoissa. Ylitysriskit on tuotu myös lautakunnalle tiedoksi talousarvion valmistelun yhteydessä.

Sosiaali- ja potilasasiain miehen vuodelta 2015 laatiman selvityksen mukaan ennaltaehkäisevän toimeentulotuen osuus Mikkelissä oli 0,7 %, mikä on todella vaatimaton määrä suositukseen nähden (3,3 %). Miten tätä perustellaan?

Mikkelissä myönnetään täydentävänä toimeentulotukena paljon sellaista, mikä muualla myönnetään ehkäisevänä toimeentulotukena. Loppuvuoden 2016 aikana on tarkoitus Essoteen siirtyvien kuntien kesken tarkastella ja tarvittaessa päivittää ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen perusteita.

Työmarkkinatuen kuntaosuutta kaupunki joutui maksamaan 4,1 milj. euroa ja se ylitti alkuperäisen talousarvion 1,4 milj. eurolla (ns. "KELA-sakkomaksu"). Miten työmarkkinatuen kuntaosuuden kasvua voidaan hillitä ja sen kehitys kääntää laskusuuntaan?

Mikkelin työmarkkinatuen kuntaosuuden kasvu verrattuna muihin vastaaviin kaupunkeihin on Mikkelissä 72 % vuosina 2013 – 2015 kun esim. Savonlinnassa on 95 % ja Pieksämäellä 142 % ja Joensuussa 104 %. Sosiaalipalvelut ovat yhteistyössä työllisyshoidon yksikön kanssa laatineet toimenpideohjelman, joka on hyväksytty kesällä 2016. Talousarviomääräraha ei ole vastannut edellisen vuoden toteutumaa.

Erikoissairaanhoidon määrärahat (bruttositovuus) ylittyivät alkuperäiseen talousarvioon nähden peräti 6,8 milj. euroa ja vielä muutettuunkin talousarvioon nähden lähes 0,8 milj. euroa. Syinä kustannusten ylittymiseen on tilinpäätöksessä mainittu vuodeosastohoidon kustannusten sekä ostopalvelukustannusten merkittävä kasvu edellisvuodesta. Mistä vuodeosastokustannusten kasvu kertoo?

Etelä-Savon sairaanhoitopiiri laati tuottavuusohjelman, jota toteutettiin vuoden 2015 aikana. Tuottavuushankkeen mukaisesti sairaansijoja vähennettiin.

Osastojen remontoinnin vuoksi sairaansijoja on ollut poissa käytöstä ja ajoittaista ylikuormitusta on ollut osastoilla. Sairaanhoitopaikkoja vähennettiin 263 paikasta 244 paikkaan sairaanhoitopiirin vuosikertomuksen mukaan. Sairaalan hoitopäiviä mikkeliiläisille vuonna 2014 oli 30.691 htp:tä ja vuonna 2015 oli 28.978 htp:tä ja keskimääräinen hoitajakson pituus oli 4,3 htp:tä. Sakkomaksuja perittiin kaupungilta siirtoviiveestä jatkohoitoon vuoden aikana 8.065 euroa. Vuonna 2014 sakkomaksuja ei ollut. Vaikka tuottavuusohjelman mukaisesti sairaansijoja vähennettiin sillä ei ollut vaikutusta kuntalaskutukseen, koska hintataso pysyi samana. Käytössä oleva drg-mukainen hinnoitteluun ei myöskään vaikuta hoitajakson pituus vaan kuntahinta on sama, on potilas kuinka pitkään tahansa vuodeosastolla. Drg-hinnoittelu perustuu tehtyyn toimenpiteeseen. Jos potilaan hoitoisuus on ollut vaativampaa, silloin myös hintataso on ollut korkeampi riippuen toimenpiteeseen sisältyvistä tehtävistä ja niiden hinnoittelusta. Koska käytössä ei ole tilastollisia tietoja hoitoisuuksista, on vaikea arvioida vaikutusta vuodeosastokustannuksiin kaupungin puolella. Koska siirtoviivemaksu on ollut erittäin pieni vuonna 2015, ei myöskään sillä ole vaikutusta vuodeosastojen kustannuksiin, vaan kaupunki on pystynyt siirtämään potilaat pääsääntöisesti jatkohoitopaikkoihin tai potilas on kotiutettu.

Vuonna 2015 kaikki kriteerit täyttävät saivat myönteisen omaishoitotukipäätöksen ja asiakkaita oli 41 arvioitua enemmän. Tilinpäätöksen mukaan määräraha riitti. Osaavatko kaikki todelliset tarvitsijat hakea tukea? Saavatko omaishoitajat pitää lakisäateiset vapaapäivänsä jaksamisen varmistamiseksi?

Omaishoidon palveluista on tiedotettu ja omaishoidon järjestöjen kanssa tehty tiivistä yhteistyötä. Lakisääteiset vapaapäivät toteutuvat lain edellyttämällä tavalla ja lisäksi jaksamisen tukemiseksi järjestetään tarvittaessa muuta jaksahoitoa.

Kotihoidon asiakkaiden kokonaismäärä väheni edellisvuodesta 209:llä, kun tilapäinen kotihoito väheni, mutta säännöllinen vastaavasti lisääntyi 279:llä. Toiminnan suunta on saatu oikeaksi ja kotihoidossa on otettu käyttöön toiminnanohjausjärjestelmä. Vanhustenhuollossa painopistealueena oleva ennakoiva toiminta, kuntoutus ja muut kotiin annettavat palvelut vaativat asianmukaiset resurssit. Miten resurssien riittävyydestä on varmistuttu, kun huomioidaan tämän palvelun kasvava tarve?

Resurssia arvioidaan toiminnanohjausjärjestelmästä saadun tiedon ja raporttien kautta, asiakaskäynnit suhteessa henkilökunnan määrään.

Akuutti-, kuntoutus- ja lyhytaikashoidossa hoitopäivät yhteensä 48 416 nousivat vain hieman edellisvuodesta (+ 217). Hoitopäivän hinta 238 euroa oli 4 euroa edellisvuotta pienempi. Missä määrin kuntoutuksen henkilöstöresursseja riittää kotona asuville?

Kuntoutus ei ole pelkästään kuntoutuksen henkilöstön asia, vaan koko kotihoidon henkilökunta toteuttaa kuntouttavaa hoiva- ja hoitotyötä. ESSO-hankkeen myötä kotikuntoutusmallia rakennetaan ESSOTE:n alueelle ja sitä kautta arvioidaan myös kuntoutusresurssit.

Sosiaali- ja potilasasiamiehen vuodelta 2015 laatimasta selvityksestä käy ilmi, että saattohoitoa ei ole vielääkään asianmukaisesti järjestetty.

Saattohoitoa toteutetaan kotisairaalan toimesta kotona ja jokaisessa palvelutalossa ja sairaalaosastolla on myös saattohoitoa. Essote ky:ssä keskitetään vuodeosastoja Kyyhkylään, jonka yhteyteen myös perustetaan oma saattohoitoyksikkö.

Vanhuspalveluiden asiakasmäärät kasvavat vuosittain, mikä asettaa haasteita niin toimintaan kuin talouteenkin. Henkilöstömäärä ei kasva asiakasmäärän suhteessa, joten toimintatapoja on edelleen kehitettävä palvelujen turvaamiseksi.

Tarvitaan myös uusia toimintatapoja sen lisäksi, että tulevaisuudessa mietitään myös resurssilisäystä.

Lastenvalvonnassa asiakasmäärät kasvoivat edellisvuodesta 771:lla, mutta kustannukset asiakasta kohti laskivat 111 eurosta 58 euroon johtuen riittämättömästä henkilöresurssista. Tämä yhtälö on erittäin huolestuttava. Ennaltaehkäisevään toimintaan ja nuorten ongelmien varhaiseen puuttumiseen on panostettava jatkuvasti mm. sähköisten palveluiden ja eri toimijoiden yhteistyön avulla, jotta vältetään vielä suuremmilta kustannuksilta korjaavassa työssä kuten lasten- ja nuorisopsykiatriassa ja lasten sijaishuollon laitossijoituksissa.

Perheoikeudellisiin palveluihin / lastenvalvojien palveluun kuuluvat isyysasiat, perheasioiden sovittelu, elatus-, huolto- ja tapaamissopimusasiat, sekä selvityksen laatiminen tuomioistuimelle lasten huolto- ja tapaamisriidoissa. Mikkelin palvelutuotantoyksikössä lastenvalvojien määrä väheni kolmesta kahteen, jonka johdosta kärjääoikeuden olosuhdeselvityksiä hankittiin ostopalveluna.

Sosiaali- ja potilasasiain miehen vuodelta 2015 laatimasta selvityksestä löytyy mm. seuraavat maininnat, joihin tulee kiinnittää parempaa huomiota: "Palvelun toteuttamista koskevista yhteydenotoista nousi selkeimmin esiin sekä aikuissosiaalityön että lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden ja lastenvalvojien vaikea tavoitettavuus Mikkelissä. Soittoajalla ei pääse läpi ja puhelinvastaajaan tai sähköpostitse jätettyihin soittopyyntöihin ei vastata." "Mikkelissä lastensuojeluilmoitusten määrä on kasvanut edelleen. Vuonna 2015 on tullut 945 (884 kpl v. 2014) lastensuojeluilmoitusta. Kaikki lastensuojelutarpeen selvitykset ja palvelutarpeen arvioinnit ovat valmistuneet kolmen kuukauden kuluessa vireille tulosta. Lastensuojelu asiakuudessa olevien lasten määrää suhteessa sosiaalityön tekijöiden määrään ei ole ilmoitettu, mutta käsitykseni mukaan se ylittää Talentian suositukset."

Lastensuojelussa sekä sosiaalityössä toimii päivystys 24 / 7. Virka-aikana sekä virka-ajan ulkopuolella lastensuojelun tavoittaa samasta numerosta 044 794 2394. Kaikki akuutit päivystykselliset asiat hoidetaan heti. On totta, että lastensuojelutyö on kovin hektistä ja aina ei sosiaalityöntekijä ole heti tavoitettavissa. Jokainen sosiaalityöntekijä päivystää vuorollaan aina arkisin takapäivystäjänä ma-pe klo 8-16. On myös usein tilanteita, että tuona päivänä sosiaalityöntekijälle ei tule lainkaan tai vain muutama puhelu päivässä. Lastensuojelussa on käytössä myös vastaajapalvelu, johon asiakas tai yhteistyökumppani voi jättää soittopyynnön. Soittopyyntöihin on sovittu vastattavaksi 2 - 3 työpäivän kuluessa. Sovittuja käytäntöjä käydään läpi aika-ajoin.

Aikuissosiaalityön käytäntöjä on uudistettu ja soittoaajat poistettiin käytöstä. Sosiaalityöntekijöiden numerot ovat julkisia ja heille voi soittaa suoraan. Asiakkaalla on ollut nyt mahdollista soittaa sosiaalityöntekijälle mihin aikaan tahansa. Yhteydenottoja on tullut paljon ja sosiaalityöntekijät eivät joka tilanteessa voi vastata puhelimeen. Asiakkaat ovat voineet jättää vastaajaan viestin ja yhteydenottopyynnön. Yhteydenottojen suuri määrä yllätti työntekijät ja aluksi tähän ei ole osattu varautua. Sosiaalityöntekijät ovat varanneet nyt myös aikaa kalenteriin soittopyyntöjen purkamiseen ja asiakkaiden yhteydenottoihin. Toimintaa on nyt keväällä edelleen kehitetty niin, että keväällä palkattu ohjaaja kartoittaa puhelimitse asiakkaan tilannetta ja ohjaa tarvittaessa asiakkaan oikeiden palveluiden piiriin tai varaa suoraan jo aikaa sosiaalityöntekijän tapaamiseen.

Lastenvalvojilla on puhelinaika ma-pe klo 9-10. On ollut myös päiviä, että puhelinaika on ollut kiireinen ja kaikkia asiakkaat eivät ole päässeet keskustelemaan puhelinaikana lastenvalvojan kanssa. Lastenvalvojalle voi jättää sitten viestin vastaajaan ja lastenvalvoja on yhteydessä yhteydenottajaan. Alkuvuosi 2016 oli kriittinen ja kiireinen, koska töissä oli vain yksi lastenvalvoja. Toinen lastenvalvoja aloitti 1.6.2016.

Lastensuojelun asiakasmäärät suuret ja yhtä työntekijää kohden suuremmat kuin Talentian suositukset. Lastensuojelun avohuollossa asiakasmitoitus on 50 - 100 asiakasta/työntekijä. Sen lisäksi ovat lasten vanhemmat ja muu verkosto. Osalla työntekijöistä on lastensuojelun lisäksi myös aikuissosiaalityön asiakkaita. Sijaishuollossa sosiaalityöntekijöillä on noin 50 asiakasta/sosiaalityöntekijä.

Suun terveydenhuollon palveluissa eli hammashoidossa on edelleen resurssipulaa, minkä vuoksi henkilöstöresurssia jouduttiin keskittämään Mikkelin kaupunkiin muiden lähialueiden kustannuksella. Palvelua saaneiden asiakkaiden määrä 18 148 ylitti hieman talousarviovaihteen 18 055 ja hoitotakuussa pysyttiin. Henkilöstövajauksen takia potilaiden jatkohoitoaikojen saanti on kuitenkin vaikeutunut ja palvelu siten huonontunut.

Hoitoaikojen välit venyivät ajoittain 2-3 kuukauteen, mikä hidastuttaa hoitojen valmiiksi saamista. Resurssipula on näkynyt myös ennen kaikkea kirurgisten hoitojen osalta sekä myös suuhygienistille hoitoon pääsyssä, koska suuhygienistien ja hoitajien määrää on rajoitettu. Hampaiden poistoa ja muuta kirurgista hoitoa tarvitsevia potilaita on jouduttu laittamaan jonoon. Suuhygienisteille on ohjautunut osa hoitajien tehtävistä. Lähipalvelujen osalta eniten ovat kärsineet Haukivuoren terveysaseman asiakkaat. Anttolaan ja Ristiinaan on aikaisemmin päässyt hoitoon Mikkeliä paremmin. Lähipalveluiden hoitoon pääsyn erot ovat tasoittuneet yksiköiden välillä. Kaikkien yksiköiden osalta hoitoon pääsy on kuitenkin toteutunut 6 kuukauden sisällä. Alle kouluikäiset lapset ja koululaiset on pystytty tarkastamaan asetuksen mukaisesti. Yhteenvetona suurin ongelma on siis ollut hoitoaikojen venyminen ja kirurgiseen hoitoon pääsy. Vuonna 2016 syksyllä on onnistuttu rekrytoimaan uusia hammaslääkäreitä. Suuhygienistien ja hoitajien osalta täyttölupia on tarkasteltu kriittisesti. Kirurgian osajaa ei ole onnistuttu rekrytoimaan. Myös erikoissairaanhoidossa on ollut kirurgian tekijöistä pulaa, mikä on heijastunut perusterveydenhuoltoon. Kirurgian vähäisyyttä yritetään ratkaista mahdollisesti ostopalveluna.

4. Sivistystoimi

4.1. Kasvatus- ja opetuslautakunta

Poikkeamia tavoitemäärissä ei ole selitetty

Tavoitemäärät on asetettu strategiassa ja ne ovat valtuuston vahvistamia tavoitteita koko valtuustokaudelle. Vuosittaiset toteumat esimerkiksi koululaisten terveyteen ja hyvinvointiin liittyen saadaan mm. valtakunnallisesta kouluterveyskyselystä, joka ei viime vuonna onnistunut ja näin ollen toteumatietoja ei jokaiseen asetettuun tavoitteeseen saatu. Poikkeamat toteumaluvuissa voivat vuosittain vaihtua – tavoitelukua ei kuitenkaan vuosittain muuteta, koska se on annettu strategiassa. Esiopetusasiakkaiden maksutuottoihin on vuonna 2015 kirjautunut esikoululaisten päivähoitomaksuja ja kotikuntakorvauksia.

Huumeidenkokeilun tavoitteen korkeus

Huumeiden kokeilun tavoitetaso tulee olla nolla. Strategiaan asetettu tavoitetaso asetettiin kuitenkin realistiseksi ja siten, että valtuustokaudella kokeilujen määrä tulee saada laskevaksi.

Lukiokoulutuksen hallinto- ja johtamisjärjestelmän uudistamisen säästöt

Mikkelin lukiokoulutuksen kehittämistyöryhmän selvityksessä (2014) arvioitiin mahdollisuutta kehittää Mikkelin lukiokoulutuksen johtamisjärjestelmää, jonka avulla Mikkelin lukiokoulutuksen kehittäminen, operatiivinen toiminta ja yhteistyö eri toimipisteiden ja yhteistyötahojen kanssa vahvistuu. Lukiotoimijat Mikkelissä ovat Mikkelin lukio, Mikkelin etä- ja aikuislukio ja Ristiinan yhtenäiskoulun osana toimiva Ristiinan lukio ja kaupungin liikelaitoksessa Otavan opistossa toimiva Otavan opiston lukio. Työryhmä päätyi esittämään, että valmistellaan hallinto- ja johtamisjärjestelmää, jossa yhdistetään Mikkelin kolme lukioyksikköä yhdeksi tulosyksiköksi/tulosalueeksi, Mikkelin lukioksi, jonka alla toimivat päivälukio, aikuislukio ja Ristiinan lukio. Lukiokoulutukselle on asetettu talouden tasapainotusohjelmassa 2013 yhteensä 250 000

euron säästö, josta osa on tarkoitus saada aikaan hallinto- ja johtamisjärjestelmän uudistamisella. Vaikka hallinto- ja johtamisjärjestelmän uudistaminen ei vielä ole toteutunut, on Mikkelin lukiokoulutuksen toimintakate parantunut tilinpäätöksestä 2013 tilinpäätökseen 2015 lähes 700 000 euroa.

Lääkäripalveluiden kustannuksien siirto kasvatus- ja opetuslautakuntaan

Tästä ei sivistystoimessa ole tietoa eikä tällaista ole kasvatus- ja opetuslautakunnan talousseurannassa havaittu.

Mielenterveyden ja käyttäytymishäiriöiden johtaminen työkyvyttömyyteen ja eläköitymiseen

Toimiva ja laadukas varhaiskasvatus ja perusopetus ovat keskeisiä edellytyksiä myöhemmän iän opiskelu- ja työkyvyn kannalta. Matalan kynnyksen lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia edistäviä palveluja on kehitetty edelleen vuosina 2015-2016. On perustettu monialainen Perheneuvo perhepalveluiden ja varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tulosalueiden yhteistyönä.

Perheneuvossa työskentelee niin varhaiskasvatuksen, erityisopetuksen kuin sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia ja se toimii tiiviissä yhteistyössä myös muiden ammattilaisten kanssa. Perheneuvo tarjoaa palveluja suoraan vanhemmille sekä konsultaatiota ja koulutusta varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstölle. Olkkari ja oppilas- ja opiskeluhuollon ammattilaiset ovat lisänneet matalan kynnyksen ryhmämuotoista oppilaiden ja opiskelijoiden tukea niin ennaltaehkäisevästi kuin tilanteisiin, joissa huolta jo on. Kouluterveydenhuolto, koulupsykologit ja kuraattorit ovat kehittäneet myös neuropsykiatristen pulmien toimintamalleja lukuvuoden 2015-2016 aikana. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen aluevarpu-työryhmien toimintaa on linjattu, jotta päiväkodeissa ja esiopetuksessa osattaisiin yhä paremmin tukea lasten kasvua ja kehitystä ja puuttua kulloinkin esiin nouseviin hyvinvointia estäviin ilmiöihin. Lisäksi sivistystoimen edustajat ovat osallistuneet sairaanhoitopiiriin/ESSOTE:n koordinoimaan nuorten päihde- ja mielenterveyspalvelujen kehittämishankkeeseen.

Sisäilmaongelmien kustannuksien arviointi

Sivistystoimessa ei ole arvioitu koulussa ja päiväkodeissa olevien sisäilmaongelmien aiheuttamia tämänhetkisiä tai niistä mahdollisesti tulevaisuudessa lankeavia kustannuksia. Väistö- ja tilapäistilat aiheuttavat lisäkustannuksia, esim. ylimääräiset vuokra- ja ylläpitokustannukset, irtaimiston/kauluston puhdistaminen, siirtymiset hajallaan olevien opetustilojen välillä (esim. liikuntatilat), oireilevien lasten/oppilaiden/henkilöstön ”työskentelyn” turvaaminen terveissä toimipisteissä, sairastamisen aiheuttamat poissaolot ja hoitokustannukset jne. Lähtökohtaisesti varhaiskasvatuksessa ja opetuksessa (kuten myös muissakin kaupungin työpaikoissa) on turvattava terveellinen ja turvallinen toimintaympäristö niin lapsille, nuorille kuin koko henkilöstölle.

4.2. Kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntalautakunta (Antti)

Poikkeamia tavoitemäärissä ei ole selitetty

Tavoitemäärät on asetettu strategiassa ja ne ovat valtuuston vahvistamia tavoitteita koko valtuustokaudelle.

Vuosittaiset toteumat esimerkiksi koululaisten terveyteen ja hyvinvointiin liittyen saadaan mm. valtakunnallisesta kouluterveyskyselystä, joka ei viime vuonna onnistunut ja näin ollen toteumatietoja ei jokaiseen asetettuun tavoitteeseen saatu. Poikkeamat toteumaluvuissa voivat vuosittain vaihtua – tavoitelukua ei kuitenkaan vuosittain muuteta, koska se on annettu strategiassa.

Avustettavien järjestöjen jäsenmäärät poikkeavat vuosittain, koska vuosittaisia avustuksia hakevat järjestöt ovat jäsenmäärältään hyvin erilaisia.

Leirikeskuskäyntien kasvun poikkeama selittyy sillä, että Maiseman "leirikeskus"-osioon vuodelle 2015 on laskettu sellaiset käynnit, jotka Maiseman-syöttötaulukossa ovat kustannuspaikalla kesätoiminta/leiri- tai kerhokäynnit – edellisinä vuosina Maiseman suorite on muodostunut toisin.

Jäähallin kulujen alentaminen tai uusi hallintomalli

Lisämäärärahan haku ei johtunut Jäähalli Oy:n yhtiövastikkeiden noususta, yhteenlaskettuina vastikkeet laskivat hivenen 2015. Haku johtui siitä, että talouspalvelut ei ollut myöntänyt aiempina vuosina noussutta vastiketta täysimääräisesti liikuntapalveluiden budjettiin vuodelle 2015, ja kustannuspaikkana jäähallit oli tästä syystä talousarviossa alibudjetoitu.

Tilanne on sittemmin korjaantunut. Kilpajäähallin remonttia varten otetun lainan pienentyessä takaisinmaksun myötä vastikkeen tason ei pitäisi lähivuosina ainakaan merkittävästi nousta, vaan joko pysyä ennallaan tai laskea.

Jäähallien hallintomalli tulee päätettäväksi Areenan valmistumisen myötä. Tällöin tulee olla selvillä, mikä tai mitkä tahot hallinnoivat jäähalleja, uutta monitoimiareenaa ja mahdollisesti ravirataa. Liikuntapalveluiden näkemyksen mukaan oleellista on se, olipa tuleva hallintomalli mikä hyvänsä, että liikuntatilojen vuorot jaetaan edelleen ensisijaisesti urheiluseuroille, junioritoiminta mahdollistaen, ja sellaisella vuoron hinnalla, että seurat voivat edelleen ylläpitää ja kehittää toimintaansa.

Orkesterin sairauspoissaolojen ja rahoitusepävarmuuden yhteys

Kaupunginorkesterin rahoituksen epävarmuuden ja sairauspoissaolojen välillä ei ole nähtävissä suoraa yhteyttä. Epäsuora yhteys rahoitukseen on kuitenkin olemassa: 12 muusikon soittajisto on hyvin pieni, orkesterissa on mm. kaksi kahden hengen ja yksi yhden hengen soitinryhmä. Tämän vuoksi yksittäisten sairaustapausten merkitys suurempiin orkestereihin verrattuna korostuu.

Käytännössä kaikissa sairaustapauksissa sijaisten käyttö on välttämätöntä, jotta konsertit saadaan esitettyä. Yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta sijaisia ei ole saatavilla Mikkelin seudulla, jolloin sijaisten käytön kokonaiskustannukset ovat hyvin korkeat (matkat, majoitus, päivärahat).

Orkesterin kehittämistyöryhmä toi raportissaan (2012) esiin soittajiston haavoittuvuuden, ja esitti että orkesterin kokoa kasvatetaan. Tämä ei ole kuitenkaan tiukan taloustilanteen vuoksi ollut mahdollista.

5. Tekninen toimi

Keskustan osayleiskaavavalmistelussa pyritään kasvattamaan keskustan asukasmäärää löytämällä uusia rakennuspaikkoja ja tiivistämällä olemassa olevaa rakennuskantaa lisärakennusoikeudella. Samalla tarkastellaan yleistä autopaikkanormiston lieventämistä, joka osaltaan voisi aktivoida käyttämättömän rakennusoikeuden rakentumisen.

5.1. Tekninen lautakunta

Kasarmialueen kehittämistoimenpiteet

Kasarmialueen omistusjärjestelyjen jälkeen on Kasarmialueen asemakaava viety päätöksentekoon, joka mahdollistaa alueen asteittaisen kehittymisen. Tykkipuiston kunnostamisesta on laadittu suunnitelma ja sen toteutus on aloitettu. Puiston tulisi olla valmis kesäkuussa 2017. Upseerikerho, joka siirtyi kaupungin omistukseen, on avattu juhlapaikkana yksityisen palveluntuottajan toimesta. Kampuskiinteistöt ja muut alueen kiinteistökannan omistajat tehostavat alueen käyttöä työpaikka- ja koulualueena. Kampuskiinteistöt kunnostavat alueen pääparkkialueen kuluvan vuoden aikana.

Kyytineuvon toiminnan onnistumisen arviointi

Kyytineuvon toiminta käynnistyi 1.1.2015, sote -matkojenvälitys alkoi huhtikuussa 2015. Toiminta on kehittynyt ja palvelun laatuun on kiinnitetty huomiota. Yhdistelytoimintaa painotetaan jatkossa yhä enemmän ja yhteistyötä palveluntuottajien kanssa kehitetään.

Kaupungin joukkoliikenne on muuttunut bruttoperusteiseksi, matkustajien määrä ja sitä kautta saatavat lipputulot määrittävät kaupungin nettomenojen tason. Joukkoliikenteen muutos Waltti -lippujärjestelmään vaatii paljon neuvontaa asiakkaiden suuntaan, esim. asiakashinnat määräytyvät nyt erilailla. Samoin aikatauluneuvonta on siirtynyt sekä kaupungin järjestämän että ELY:n järjestämän liikenteen osalta kaupungin asiakaspalvelupisteeseen.

Kiinteistöjen sisäilmaongelmien ennakoiminen

Kiinteistöjen sisäilmaongelmat, niiden ennakoiva havaitseminen, alalla toimivien erityisasiantuntijoiden lukumäärä ja kiinteistöjen käyttäjien välipitämättömyys on laajemmin suomalaisen yhteiskunnan haaste. Koko arvoketjun jokaisessa lenkissä ja toiminnassa on koulutettavaa ja parantamista. Kaupunki on käyttänyt sisäilmahaasteissa mm. ulkopuolisia asiantuntijoita. Tilakeskukseen on rekrytoitu henkilö, jonka nimettynä vastuuna ovat sisäilmahaasteet. Tutkimukset ovat usein rakenteita rikkomattomia, jolloin sisäilmakorjaukset johtavat usein rakenteiden avaamiseen ja ongelman laajuuden selviämiseen. Kustannukset määrittyvät usein vasta tätä kautta ja siksi vaikeasti ennakoitavissa.

Lentoaseman toiminnan jatkosuunnitelmat

Lentoasema on saanut valtion apua vuosina 2015 ja vuoden 2016 osalta valtionapupäätös on saatu. Mikkelin lentoasema sai valtionapua käytettäväksi vuosille 2016-17 yhteensä 315 795 euroa. Kaupunginhallituksen edellyttämä selvitys kentän toimintojen ulkoistamiseksi on käynnistetty. Yritystoiminnan lisäämiseksi kenttäalueella ja ilmatilassa on käynnissä mm. yhdessä Mikkelin kehitysytio Miksei oy:n kanssa.

5.2 Tilakeskus

Korjausvelan määrä

Realisoitavien rakennusten kirjanpitoarvo on yleensä lähellä nollaa. Ennakoimattomien toiminta- ja palvelutuotannon muutosten jälkeen voi isojakin kiinteistöjä jäädä tuotannon käytöstä tyhjilleen, jolloin voi muodostua iso kirjanpitoarvon ja alaskirjauksen riski.

Mikkelin kaupunki tekee vuosittain laskelman kiinteistöjen korjausvelan määrästä. Korjausvelan määrän muutoksia seurataan kiinteistösalkuittain, joihin kaupungin kiinteistöomaisuus on jaettu käyttötarkoituksen mukaisesti.

Jatkossa kaupungin tehdessä investointipäätöksiä omaa palvelutuotantoansa varten tulee harkita erilaisten hankinta- ja omistusmuotojen käyttöä erityisesti kohteissa, joissa palvelun kysyntä voi tulevaisuudessa laskea."

6. Maaseutu- ja tielautakunta

Lautakunta on ollut aktiivisesti mukana kehittämässä maaseutua ja maaseudun elinkeinotoimintaa sekä alemmaa tieverkkoa. Se on mm. osaltaan avustanut lukuisia kyläyhdistyshankkeita. Yksityisteiden perusparannushankkeita toteutui vuoden 2015 aikana 114 kpl tavoitteeksi asetetun 60 kpl:n sijaan, mikä aiheutti tietöimen avustusmäärärahojen ylittymisen lähes 0,1 miljoonalla eurolla. Kaupungin avustamat, hyvin hoidetut yksityistiet ovat osaltaan parantamassa syrjäseuduilla asuvien kuntalaisten elinoloja. Yksityistiekuntien Yksityisteitä käyttävät myös vapaa-ajan asukkaat, marjastajat, metsästäjät ja muut luonnossa liikkuvat.

Vesihuollon kokonaistilanne ja juomaveden turvallisuus

Millainen on kaupungin vesihuollon kokonaistilanne tällä hetkellä ja onko aiheellista pitää riskinä sitä, että kaupungin alueella on runsaasti vesiosuuskuntia, joista jokaista hoidetaan omalla tavallaan?

Kaupungilla on voimassaoleva vesihuollon kehittämissuunnitelma, joka ohjaa laajasti veden riittävyden ja juomakelpoisuuden turvaamiseksi. Kaupungin asukasmäärästä suurin osa on Vesilaitoksen hallinnoiman vesihuollon piirissä, eikä saatavuuden tai riskien näkökulmasta ole ollut suuria uhkia. Vesiosuuskuntien osalta kaupunki pääsääntöisesti opastaa ja neuvoo, mutta vesiosuuskuntien itsenäisyydestä johtuen kaupungin toimenpiteet ja vaikutusmahdollisuudet talouteen ovat rajalliset.

Mikkelin kaupungin vesihuollon kokonaistilanne on esitetty vesihuollon kehittämissuunnitelmassa, jonka tekninen toimi on laatinut v. 2013 ja jota päivitetään koko ajan kun tarvetta ja muutoksia ilmenee. Kehittämissuunnitelma löytyy ajantasaisena kaupungin nettisivuilta.

Maaseutu- ja tielautakunta on laadittanut vesiosuuskuntien tilaa luotaavan selvityksen "Mikkelin alueen vesiosuuskuntien yhteishallinnoinnin selvitystyö 2013/Martti Kääriäinen. Maaseutu- ja tielautakunta on 3.7.2014/§ 67 käsitellyt asiaa vastineena kaupunginvaltuutettu Pauliina Viitamiehen 20.12.2012 tekemään valtuustoaloitteeseen vesiosuuskuntien taksojen korottamiseksi. Mainittu pykälä on lähetetty kaupunginvaltuustolle tiedoksi.

Lisäksi tänä keväänä on käynnistetty maaseutu- ja tielautakunnan toimesta hanke vesihuoltolaitosten varautumissuunnitelmien laatimiseksi yhteistyössä valvontaviranomaisten kanssa. Hanke valmistuu vuoden loppuun mennessä (MLI dno 2016-1631).

Mikkelissä on yksi merkityksellinen pohjavesialue, josta haluamme ilmaista huolestumme. Kyseisellä pohjavesialueella toimii ampumarata, jossa on aktiivista ampumatoimintaa, kuten myöskin paikallisen vesiosuuskunnan vedenottamo, josta otetaan juomavettä yli 70 kotitalouteen. Miten juomaveden turvallisuus voidaan taata nyt ja tulevaisuudessa, jos ja kun pohjavesialueellamme annetaan tietoisesti harjoittaa ampumatoimintaa, mistä kuitenkin tulee sivutuotoksena raskasmetalleja maastoon ja niiden siirtyminen pohjavesiin on todellinen uhka?

Vastaavia pohjavesialueiden saastumisvaarakohteita lienee muitakin, joten onko näitä riskitekijöitä osattu kartoittaa ja miten esimerkiksi tämän Hangastenmaan vedenottamon kohdalla aiotaan toimia jatkossa, jotta vedenkäyttäjille ei aiheudu turhaa riskiä?

Teknisen toimen tietojen mukaan Ristiinan Hangastenmaassa ei ole vedenottamoita, joka palvelisi 70 kiinteistön vedensaantia. Sen sijaan Parkatniemessä sijaitsee Löytö-Vitsiälän vesiosuuskunnan toinen vedenottamo, joka ei ole ollut enää vuosiin käytössä. Kyseiselle vedenottamolle on aikoinaan tehty Etelä-Savon Ely-keskuksen kanssa yhteistyössä suojelusuunnitelma, jota ei kuitenkaan useasta syystä ole lähdetty toteuttamaan. Löytö-Vitsiälän vesiosuuskunnalla on tällä hetkellä käynnissä noin 1,5 M€:n viemäröinti- ja vesijohdon laajennushanke, jonka yhteydessä valmistuu myös koko verkostolle putkiyhteys Mikkelin vesilaitoksen puhtaan veden putkeen.

Muilla vastaavalla tavalla uhatuille vedenottamoalueille on tehty suunnitelmat ampumaratapäästöjen poistamiseksi. Viimeksi on valmistunut Haukivuoren keskustaajamaa palvelevan Huosiuskankaan vedenottamoalueella sijaitsevan entisen sora- ja hiekkasuonin PIMA-hanke, jonka yhteydessä alueelta kuoritut pintamaat on ajettu Kaatronsuolle piakkoin valmistuvalle ampumaradalle.

Tarkastuslautakunta otti myös viime vuonna kantaa lomitusasioihin eikä tilanne ilmeisesti ole muuttunut. Miksi lomitusolosuhteet eivät ole parantuneet eikä henkilöstövajetta ole saatu paikattua ja minkälaisia suunnitelmia tilanteen parantamiseksi on laadittu? Eläköityminen on toki selittävä tekijänä sille, miksi nykyinen henkilöstö jää pois työstä, mutta miksi uusien lomittajien rekrytoinnissa ei ole onnistuttu? Maaseutuyrittäjyyden näkökulmasta tilanne on erittäin huolestuttava, lisääntyvä työtaakka ja vähenevä apu ovat vaarallinen ja pitkässä juoksussa kallis yhdistelmä."

Arviointikertomuksessa tarkastuslautakunta kiinnittää huomioita lomittajien työvoimavajaukseen ja siihen, ettei aiemmin todettuihin ongelmiin ole pystytty vaikuttamaan ja tilannetta parantamaan. Maatalous on maassamme suurimmassa kriisissä kautta aikojen: Tehokkaiden, suurten tilojen mittavat investoinnit ovat ajaneet yrittäjät taloudellisesti ja henkisestikin kestävämmään tilanteeseen. Investointien myötä tilojen kustannukset ovat räjähdysmäisesti kasvaneet, kun taasen tuotteiden hinnat ja maataloustukien määrä ovat laskeneet. Kannattavuuslaskelmat ovat pettäneet. Lisääntyneestä stressistä ja liiallisesta työtaakasta johtuen sijaisavun tarve yrittäjillä on kasvanut, mikä osaltaan sitoo merkittävästi lomittajatyövoimaa. Tilojen kokonaismäärä on laskenut, mutta

tilakoko ja maatalousyrittäjien tekninen vaativuusaste ovat lisääntyneet, mikä aiheuttaa haasteita ikääntyvien lomittajien ammattitaidolle. Uusien, nuorten lomittajien rekrytointi on haasteellista: lomitusta- ja karjanhoitotyöt eivät kiinnosta nuoria, eikä alalle saada mistään tarvittavaa, uutta työvoimaa. Hallinnon keinot ovat tässä asiassa varsin rajalliset: Aiempina vuosina lomitustyötä on käyty esittelemässä mm. yläasteilla. Lomitustyötä on myöskin suositeltu nuorille, tuleville tilan jatkajille ennen sukupolvenvaihdosta.

Yksittäisen toimijan, esim. Mikkelin maaseututoimen, mahdollisuudet vaikuttaa siihen, että lomittajatyövoimaa olisi riittävästi tarjolla, ovat varsin rajalliset. Valtakunnassa lähes jokaisessa yksikössä on työvoimavajetta ainakin osalla vuotta. Mikkelin maaseututoimi kehittää lomittajien työoloja ja ammattitaitoa mahdollisuuksien mukaan. Yrittäjiä kannustetaan etsimään myös omia varajärjestelmiä tiloille yllätysten varalle.

Lomitusjärjestelmä on muutosten edessä: Vuoden 2019 alusta siirrytään uusiin toiminta- ja hallintojärjestelmiin, jolloin Mikkelin kaupunki ei enää järjestä ko. toimintaa.

7. Rakennuslautakunta

Rakennusjärjestyksen ajantasaisuus

Rakennusjärjestyksen uusiminen aloitettiin viimeisimmän kuntien yhdistymisen jälkeen. Ensimmäinen luonnos oli jo kaupunginhallituksen käsittelyssä ja sen jälkeen lausuntokierroksella ja julkisesti nähtävillä. Ristiriitaisten palautteiden ja tulossa olleiden valtakunnallisten säädösmuutosten takia valmistelu aloitettiin uudelleen. Tämänkin jälkeen työ on keskeytynyt jo pariin kertaan muutosprosessista vastanneiden johtavien rakennustarkastajien vaihtuessa.

Uuden rakennusjärjestyksen laadintaa on viety nykyisen johtavan rakennustarkastajan johdolla eteenpäin koko vuoden 2016 ajan muun rakennusvalvontatyön ohessa siinä laajuudessa kuin se on ollut kohtuudella mahdollista. Ensimmäiseksi on katsottu se, että on pystytty varmistamaan kuntalaisille sujuva lupakäsittelyprosessi. Rakennusjärjestyksen valmistelua on tehty tämän päätehtävän sallimissa rajoissa ja yhteistyössä kaupungin muiden yksiköiden kanssa.

Rakennusjärjestystä käsiteltiin alustavasti 31.8.2016 rakennuslautakunnassa ja syyskuussa lautakunnan kokoukseen pyritään saamaan valmiiksi kaupunginhallitukselle tehtävä esitys uudeksi rakennusjärjestykseksi. Tällä aikataululla uusi rakennusjärjestys on mahdollista saada voimaan vuoden 2017 alkupuolella.

Rakennustarkastusresurssien riittävyys

Rakennusvalvonnasta on jäänyt eläkkeelle viimeisinä vuosina neljä rakennustarkastajaa. Osa-aikaista 60 % työaikaan tehneen rakennustarkastajan tilalle ei ole rekrytoitu uutta rakennustarkastajaa. Rakennusvalvonnan resurssit 2016: johtava rakennustarkastaja 1 htv, rakennustarkastajat 4,5 htv, tarkastusmestari 1 htv, lvi-tarkastaja 1 htv, toimistosihiteerit 2,5 htv, hallintopäällikkö/rakennuslakimies 0,5 htv, määräaikainen (kesä) rakennustarkastaja 0,25 htv.

Taulukossa 1 on esitetty vertailukuntien resurssien määrät käsiteltyihin lupiin sekä valvonta-alueen laajuuteen verrattuna. Mikkelissä lupia käsitellään keskimäärin enemmän/valmistelija kuin vertailukunnissa. Myös valvonta-alue on merkittävästi laajempi ja valvonta-alue suorittavaa valvontahenkilöstöä kohden suurempi. Ajoaikaa tai venematkaa valvontakohteeseen voi kulua tunteja. Rakennustyömaat edistyvät omaa aikatauluun, eikä katselmuksia pystytä samalle suunnalle yhdistämään, vaikka siihen pyritään, jos vain mahdollista on.

Taulukko 1.
Rakennusvalvonnan lupamäärät ja suoritteet vertailukaupungeissa

	MIKKELI	KOUVOLA	LAHTI	PORI	JOENSUU	KOTKA	HÄMEENLINNA	LPR
Lupien määrä yht.	948	1031	1202	1011	807	508	1058	940
Rakennusluvut	501	568	947	794	522	145	271	ei eritelty
Toimenpideluvut	211	370	162	292	145	145	271	ei eritelty
luvut / htv	88	82	72	74	73	48	101	
km2	3 229,57	2 883,29	517,63	2 061,98	2 751,07	949,78	2 031,52	1 723,55
valvontapinta-ala / hlö	478	320	49	271	393	158	406	203

Taulukko 2
Rakennusvalvonnan henkilöresurssit vertailukaupungeissa

	MIKKELI	KOUVOLA	LAHTI	PORI	JOENSUU	KOTKA	HÄMEENLINNA	LAPPEENRANTA
Johto	1	1	1	1,5	1	1	1	1
Lupakäsittely	5 (4,5)	4,5	4,6	3,1	1	6	5	5
Katselmuks	1 (1,25)	3,5	4	3,5	5	0	0	3,5
Lvi-tarkastukset	1	1	2	1	1	0	1	0
Rakennuslakimies	0,5	0	1	0,5	1	0,5	0,5	0,5
Toimistohenkilöstö	2,5	2,5	4	4	2	3	2	2,5
	11(10,75)	12,5	16,6	13,6	11	10,5	9,5	12,5

Kouvolassa lisäksi rakennusrekisterin ylläpito- sekä arkistotehtävissä 3,5 htv, Lahdessa myös lisäresurssi arkiston ylläpitotehtävissä.

Taulukko 3
Vertailukaupunkien menokatteet vuonna 2014

Kunta	kate %
Mikkeli	99
Lahti	138
Pori	77
Joensuu	108
Kotka	67
Hämeenlinna	108
Lappeenranta	99

Aineiston taulukoissa 1-3 on koottu Kouvolan rakennusvalvonnasta / rakennusvalvontapäällikkö Tapani Ryyänen.

Mikkelin tietoja on tarkennettu taulukoihin osa-aikaeläkkeellä olevan rakennustarkastajan sekä kesäajan määräaikaisen rakennustarkastajan työpanoksella. Kaupungin pinta-alavertailu on lisätty. Johtava rakennustarkastaja Sari Valjakka / Mikkelin rakennusvalvonta

Rakennuslupien käsittelyajat ovat viimeisinä vuosina olleet noin 30 vrk.

Rakennuslupakäsittelyaikojen vertailussa lasketaan aika luvan vireille jättämisestä luvan myöntöpäivään. Luvan hakijalle puutteellisten asiakirjojen täydentämiseen varattua aikaa ei ole

vähennetty käsittelyajasta, vaikka tänä aikana käsittelyä ei voi tehdä puuttuvien tietojen vuoksi. Tällaisia tilanteita on paljon ja ne pidentävät laskennallisia käsittelyaikoja.

Taulukko 3
Käsittelyaikavertailu tehty tammi-kesäkuun ajanjaksolta

Rakennuslupakäsittelyajat	vrk
2011	23
2012	22
2013	21
2014	30
2015	29
2016	31

Kesälomat ja rakentamisen painottuminen kesäaikaan pidentävät käsittelyaikaa kesäkuukausina. Käsittelyajan pidentyminen noin 10 vrk:lla vuoden 2013 jälkeen voi johtua osittain kuntaliitoksien myötä valvonta-alueen laajenemisesta ja osittain henkilökunnan määrän vähenemisestä ja henkilökunnan vaihtuvuudesta viime vuosina. Suomenniemen ja Ristiinan liittyessä Mikkelin kaupunkiin, ei toimistosihteereitä liitoskunnista siirtynyt rakennusvalvontaan. Rakennustarkastajien työpanoksessa on yhden rakennustarkastajan vähennys (osa-aikainen työaika 60 %).

Rakennusvalvonnassa aloitettiin sähköisen lupajärjestelmän pilottikäyttö 2013. Kun sähköinen asiointijärjestelmä ei ollut valmis tuote, on se osaltaan vienyt resursseja itse valvontatyöstä.

Sähköisen asioinnin myötä myös rakennusvalvonnan rakennusrekistereiden tietojen puutteet ovat tulleet esille. Toimistosihteereiden työpanoksesta ei jää riittävästi aikaa rekisterivirheiden korjaamiseen. Rakennusrekisterin mukaan määräytyy mm. kunnan kiinteistövero.

Loma-aikana ei ole ehditty tekemään kaikkea laskutustyötä ajantasaisesti. Määräaikaisilla toimistosihteereiden palkkauksella vuosittain on laskutus saatu ajan tasalle.

Ennakkoneuvontaan panostamalla voidaan parantaa lupakäsittelyprosessia ja rakentamisen laatua, mikäli työpanosta siihen on riittävästi kohdistaa. Jatkuvaan ympäristön valvonta työllistää myös henkilökuntaa.

Rakennusvalvonta on siirtymässä sähköisen arkistointiin. Selvittämättä vielä on, millaisen työpanoksen sähköisen lupahakemuksen siirto sähköiseen arkistointiin vaatii. Kuntalaisten asiakirjapyynnöt rakennusvalvonnan paperiarkistosta työllistävät toimistosihteereitä. Vanhan paperiarkiston digitointi vaatii suuren työpanostuksen. Sähköisen arkiston myyntipalvelulla voidaan kattaa osittain digitointikustannusta, mutta lisäresurssia vanhojen arkistojen digitointiin tarvitaan, mikäli arkiston kattavaa digitointiin päädytään.

Rakennusvalvonnassa on jo toimintaa sopeutettu resursseja vastaavasti seuraavasti:

- rakennusvalvonnan suorittamia lupaehtokatselmuksia on vähennetty.
- maisematyölupatarpeen arviointikäyntejä on vähennetty jo aiemmin laaditun puunkaato-ohjeen avulla.

- rakennusvalvonnassa on siirrytty sähköiseen lupahakemuspalveluun Lupapiste.fi, jossa kuntalaiset voivat asioida haluamanaan aikana. Rakennusvalvonnan asiakkaat voivat verkossa voi kysyä neuvoa ja jättää lupahakemuksen.
- asiakaspalvelua pyritään ohjaamaan ajanvarauksella tapahtuvaksi, jolloin asiakasta pystytään palvelemaan paremmin.
- rakennusvalvonnan aukioloajoilla on pyritty rahoittamaan rakennusvalvonnan henkilökunnalle aikaa tarkkuutta vaativaan lupavalmistelutyön, jotta ajankäyttö olisi mahdollisimman tehokasta.
- rakennusvalvontaan on palkattu 3 kk määräaikainen rakennustarkastaja suorittamassa rakennusvalvonnan rakennustyönaikaisia katselmuksia kesäajan kiireisimpänä aikana nyt viimeisimpien vuosien aikana. Määräaikaisessa virassa ei ehdi perehtyä lupakäsittelyyn siinä määrin, että lupavalmisteluun voisi osallistua. Samaa henkilöä ei ole saatu palkattua useammaksi kesäksi, jolloin jo rakennusvalvonnan katselmustyöhön perehtymiseen menee osa kesän tehokkaammasta työajasta.
- määräaikainen toimistosihteeri laskutusta hoitamaan syksyksi

Rakennusvalvonnasta jää eläkkeelle lähivuosina tarkastusmestari ja osa-aikainen (50%) rakennustarkastaja. Jotta henkilöstön jaksaminen, hyvä asiakaspalvelutaso, nopea lupakäsittelyprosessi pystytään varmistamaan, virat tulisi täyttää. Tarkastusmestarin virka ehdotetaan muutettavaksi rakennustarkastajan viraksi.

Pysäköintivirhemaksutulot

Pysäköintivirhemaksutuloissa on suurtakin vaihtelua eri vuosina. Luonnollinen tähän vaikuttava tekijä on moottoriajoneuvoliikenteen määrä keskusta-alueella ja kuljettajien huolellisuus ja tunnollisuus ajoneuvoja pysäköitäessä. Jos ajoneuvoja on vähän, paineita sääntöjen vastaiseen pysäköintiinkin on vähemmän eikä pysäköintivirhemaksuja tarvitse määrätä. Samalla tavalla vaikuttaa kuljettajien toiminta. Jos pysäköintisääntöjä noudatetaan tunnollisesti, ei virhemaksutuloja kerry. Etenkin taloudellisesti tiukkoina aikoina kuljettajien huolellisuus näyttää kasvavan.

Valvontahenkilökunnan määrä korreloi varsin hyvin virhemaksujen määrän kanssa. Kun valvontatehtävissä on kolme täysiaikaista ja yksi osa-aikainen tarkastaja, yhdenkin puuttuminen näkyy heti virhemaksujen määrässä ja tulokertymässä. Tämä on ollut selvästi havaittavissa kesäloma-aikana, jolloin virhemaksujen lukumäärä on jäänyt selvästi pienemmäksi, kuin liikennemäärät edellyttäisivät. Tätä on pyritty paikkaamaan tänä vuonna palkkaamalla kesälomasijainen tarkastajille.

Maksujen perintää on pystytty tehostamaan pariin aikaisempaan vuoteen nähden. Kun toimistosihteerin virka on ollut täyttämättä keväästä 2013 lähtien, perinnästä ja muistakin toimistotehtävistä on vastannut tarkastusesimies muiden tehtäviensä ohessa. Edellinen tarkastusesimies, jolla ei ollut kokemusta varsinaisista toimistotehtävistä, oli viimeiset vuodet osa-aikaisena ja virka saatiin täytettyä pysyvästi ja kokoaikaisesti vasta syksyllä 2015. Tämän väliajan maksujen perintä ja muutkin toimistotehtävät kärsivät resurssipulasta. Apua saatiin ajoittain teknisen toimen muista yksiköistä. Nyt perinnässäkin on alettu päästä normaaliin tahtiin, kun uusi viranhaltija on saatu ajettua sisään näihin tehtäviin. Tarkastusesimiehen siirto kokonaan sisätöihin on toisaalta vähentänyt resursseja valvonnasta kentällä. Aikaisemmin noin puolet työajasta oli

valvontatyötä ja toinen puoli esimiestehtäviä ja lippuautomaattien ylläpitoon liittyviä tehtäviä. Nyt lippuautomaattien huolto ja tyhjennys on jouduttu siirtämään yhdelle pysäköinnintarkastajalle, mikä myös vähentää varsinaiseen valvontaan käytettävää aikaa.

Nykyinen perintälaki kieltää perintätoimistojen käytön tällaisten rangaistusluonteisten ja suoraan ulosottokelpoisten maksujen perinnässä, joten perintä on hoidettu kaupungin omana työnä.

Virhemaksutulot voivat olla eri vuosina erisuuruisia, vaikka virhemaksujen lukumäärä olisikin suunnilleen sama. Osa annetuista virhemaksuista muutetaan oikaisuvaatimusten perusteella huomautuksiksi tai peruutetaan kokonaan. Osa taas on sellaisia, ettei niitä pystytä yrityksistä huolimatta perimään, kun kuljettaja on ulkomaalainen tai varaton tai virallista tiedoksianto-osoitetta ei pystytä selvittämään maksuvaatimuksen lähettämiseksi säädetyssä määräajassa.

Pysäköintivirhemaksu on Mikkelissä sisäasianministeriön päätöksen mukaisesti 40 euroa. Maksuun voi kaupunki esittää korotusta, jos liikenteelliset syyt sitä edellyttävät. Ainakaan viime vuonna tähän ei vielä ollut riittäviä perusteita.

Jätehuoltomääräykset

Mikkelin kaupungin uudet jätehuoltomääräykset on hyväksytty rakennuslautakunnassa elokuussa 2015. Kun päätöksestä on valitettu hallinto-oikeuteen, ei määräyksiä ole saatu voimaan vaan toistaiseksi toimitaan aikaisempien jätehuoltomääräysten mukaisesti. Hallinto-oikeuden päätöstä kiirehditään, koska uudistettujen määräysten voimaansaaminen toisi jätehuollon paikallisen sääntelyn nykyaikaiselle tasolle.

8. Talous ja investoinnit

Taseen tunnusluvut ja vertailu kriteereihin

Uuden kuntalain mukaisista kriisikunnan tunnusluvuista pääpaino on konsernin tunnusluvuissa. Tunnuslukujen arviointi on perusteltua sekä kunnan että konsernin osalta, vaikka kriisikuntakriteereitä arvioidaankin konsernin tunnusluvuilla. Siten voidaan arvioida kokonaisuutena sekä kunnan että konsernin talouden kriteereiden toteutumista. Myös Kuntaliitto käyttää talouden tunnuslukujen vertailussa sekä kunnan että kuntakonsernin tunnuslukuja rinnan. Tunnuslukukriteeritaulukon (tilinpäätös s. 88) informatiivisuutta tai esitystapaa parannetaan vuoden 2016 tilinpäätöksessä.

Tilinpäätöksiä on kaunisteltu omaisuuden myynneillä ja konserniyhtiöiden rahoitusjärjestelyillä

Kuntakonsernin merkitys korostuu SOTE -uudistuksen myötä vuodesta 2019 alkaen. Konserniyhtiöiden tarkastelu kunnan taloudessa on entistäkin keskeisemmässä roolissa tulevina vuosina. Kaupunginhallitus on edellyttänyt kuntakonsernin yhteistyön ja tiivistämisen tarkastelua. Konsernissa on menossa ja käynnistymässä useampia konserniyhtiöitä koskevia selvityksiä ja kuntakonsernin tase on keskeisessä roolissa tarkastelussa. Yleisestikin on odotettavissa, että kunnat keventävät taseitaan SOTE -uudistuksen yhteydessä.

Kuntakonsernin velkamäärä ylittää kriteerirajan jätevesipuhdistamon rakentamisen aikana

Kuntakonsernien keskimääräinen lainakanta oli 5 978 euroa/ asukas vuonna 2015, kun se oli 5 768 euroa/ asukas vuonna 2014. Kriteeriraja oli siten 8 967 euroa/ asukas ja Mikkelin kaupungin konsernivelka oli 8 105 euroa/ asukas vuonna 2015. Jos Suomen kuntakonsernien velkamäärä nousee keskimäärin 200 euroa/ asukas vuosittain, on kriteeriraja vuonna noin 10 000 euroa/ asukas. Mikkelin velkamäärä nousee jätevesipuhdistamon investoinnin seurauksena investoinnin valmistuttua vuonna 2019 kokonaisuutena noin 800 euroa/ asukas. Vesilaitoksen hintojen korotuksilla on varauduttu investoinnin rahoituskustannuksiin suunnitelmien mukaisesti. Konsernin velkamäärän kriteerirajan ylitys riippuu suurelta osin siitä, miten talouden tasapainotus onnistuu tulevina vuosina koko kuntakonsernissa kokonaisuutena.

Valtuuston hyväksymä periaatepäätös tuloveroprosentin 20 % katosta valtuustokaudelle

Valtuusto päättää vuosittain kunnan tuloveroprosentista talousarvion yhteydessä. Valtuustokauden poikkeuksellista jatkumista vuoden 2017 puolelle ei ole tiedetty tuloveroprosentin periaatepäätöstä tehtäessä. Valtuuston on perusteltua arvioida vuoden 2017 tuloverorahoituksen tarvetta kaupungin taloustilanteen kehityksen mukaisesti.

Korjausvelan määrästä niukasti tietoa ja sen aiheuttama riski pitää huomioida

Tarkastuslautakunnan arviointikertomuksesta ilmenee, että kaupungin korjausvelan määrä on noin 60 miljoonaa euroa. Korjausvelan määrä on ollut kasvussa. Korjausvelan määrän tarkastelussa on hyvä huomioida myös SOTE –uudistuksen yhteydessä käytöstä poistuviin kiinteistöihin sisältyvä korjausvelka. Näiden kiinteistöjen osalta on kiinteistöistä luopuminen suoritettava ajoissa. Paljon korjausvelkaa sisältävien kiinteistöjen purkamisella niihin kohdistuva korjausvelka poistuu. Esimerkiksi Kalevankankaan vanhan koulun purkamisella korjausvelka vähentyi oleellisesti, mutta samaan aikaan jäi joitain purettaviksi aiottuja kiinteistöjä vielä jatkokäyttöön. Korjausvelan laskeminen sellaisille kiinteistöille, joita ei ole tarkoitukseen enää peruskorjata ei ole perusteltua. Kiinteistöjen korjausvelka tulisi ns. salkuttaa ja arvioida sitä korjausvelkaa, mikä sisältyy niihin kiinteistöihin, joita on tarkoitus ylläpitää jatkossa. Esimerkiksi Pankalammen terveyskeskuksen korjausvelka ei ole merkityksellinen, jos kiinteistöistä luovutaan lopullisesti.

Toisaalta yhtä huolissaan tulee olla purettavien kiinteistöjen aiheuttamasta taseen kertapoistoista, purkukuluista sekä kiinteistöjen korjaamisesta aiheutuvista rahoitustarpeista (syntyvästä velasta). Peruskorjattavaksi tarkoitetuissa kiinteistöissä korjausvelan väheneminen on hidasta nykyisellä peruskorjausten investointitasolla. Korjausvelan määrää on perusteltua arvioida perusteellisemmin sekä talousarvioissa että tilinpäätöksissä.

Kaupungin talouden tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelma

Kaupungin talous ei ole tasapainottunut vuosina 2013 - 2016 odotetulla tavalla. Ne talouden tasapainotukseen liittyvät toimenpiteet, jotka ovat kaupungin omien päätösten varassa vähenevät entisestään ESSOTE toiminnan käynnistämisen yhteydessä. Kaupungin käyttötalouden vuosien 2013 - 2016 reaalin 4-5 miljoona euron alijäämäinen tila on hyvin tiedossa päätöksentekoaikavälissä. Velkamäärän odotettua suurempi kasvu johtuu osaltaan siitä, että taloudellinen tulos ei ole ollut tavoitteiden mukainen.

Talouden tasapainottamistoimenpiteitä on jatkettava edelleen ja kaikki talouden tapainotusohjelmassa olevat toimenpiteet vuodelle 2017 tuodaan päätöksentekoon talousarvion 2017 yhteydessä. Talouden tasapainon hakeminen on tulevana vuosina sekä haasteellisempaa että tärkeämpää, johtuen SOTE -uudistuksista. Konsernin suhteellinen velkaantuminen muuttuu oleellisesti suuremmaksi kunnissa vuonna 2019, jos SOTE -uudistus etenee odotetulla tavalla.

Henkilöstöraportti

Vuonna 2015 ei varsinaista työhyvinvointikyselyä ole järjestetty, koska käytäntönä on ollut järjestää laajempi työhyvinvointikysely joka toinen vuosi. Vuonna 2014 työhyvinvointikyselyn toteutti Questback, jolloin kyselyn kokonaiskustannukset olivat yhteensä 22 176,18 euroa. Tänä vuonna parhaillaan toteutettava Arttu2-kysely (henkilöstö strategisena resurssina) mittaa osaltaan työhyvinvointia laajasti ja monipuolisesti. Kyselyn tavoitteena on selvittää hyvän henkilöstöjohtamisen ja työpaikan voimavarojen merkitystä työntekijöiden hyvinvoinnille ja työn mielekkyydelle muutoksissa. Kyselyn toteuttaa Kuntaliitto.

Vuonna 2016 Mikkelin kaupunki haki mukaan Kevan työhyvinvointikyselypalveluun, jonka toteutuksesta ei aiheudu kuntatyönantajalle kustannuksia. Kevan työhyvinvointikyselypalvelu on tarkoitettu suurille ja keskisuurille kunnille. Mikkelin kaupungin osallistuminen Kevan Kaari-työhyvinvointi-kyselyyn osallistumisesta on kaupungin hallituksen päätös 11.4.2016 §137. Kyselyyn osallistutaan vuoden 2017 aikana, sillä sosiaali- ja terveystalouden irtautuminen kaupungista tapahtuu 1.1.2017, joten kyselyn toteuttaminen vuoden 2017 puolella on perusteltua uuden organisaation näkökulmasta. Kevan toimesta kyselyyn osallistuminen hyväksytty ja varsinainen kysely on sovittu toteutettavaksi 6.-19.2.2017.

Kevan Kaari -kyselyn tavoitteena on henkilöstön työhyvinvoinnin arviointi ja kehittäminen sekä koko organisaation työhyvinvointijohtamisen edistäminen. Kaari-työhyvinvointikysely on Kevan palvelu, joka sisältää koko henkilöstön työhyvinvointia mittaavan kyselyn, kyselyn luottamushenkilöille työhyvinvoinnin johtamisesta sekä vertailutietoa muista kunta-alan organisaatioista: vertailuaineisto muodostuu noin 27000 kunta-alan vastaajasta. Lisäksi Kevan asiantuntijat antavat tukea tulosten tulkintaan, kysely- ja kehittämisprosessin rakentamiseen sekä tulosten linkittämiseen osaksi organisaation tuloksellista kehittämistyötä. Kevan palveluun sisältyy: johtoryhmän sparraus, tiivis yhteistyö yhteishenkilön/-henkilöiden kanssa, kyselyn toteuttaminen, analysointi ja raportointi sekä esimiesten valmentaminen tulosten käsittelyyn ja työhyvinvointisuunnitelmien laatimiseen.

Edellä mainitun laajan työhyvinvointikyselyn lisäksi tulemme järjestämään lyhyempiä "täsmäkyselyitä" työhyvinvointiin, johtamiseen ja esimiestyöhön liittyen, jolloin voimme reagoida kehittämistarpeisiin nopeammin.

Henkilöstöjohtamisen painopistealueiksi vuonna 2016 ovat kaupungin strategian, henkilöstöstrategian ja henkilöstöraportin perusteella nousseet osaava johtaminen ja esimiestyö, asiakaslähtöinen henkilöstön osaamisen kehittäminen, Mikkelin Tapa Toimia eli laadukkaat ja tehokkaat yhteiset toimintamallit ja vuorovaikutteisen toimintakulttuurin edistäminen sekä hyvinvoiva henkilöstö: aktiivinen ja ennakkoiva välittäminen. Painopistealueet jatkuvat vuodelle 2017 tarvittavat tarkennukset huomioiden. Johdon ja esimiesten raportointikäytänteitä kehitetään määrittämällä seurattavat tunnusluvut ja mahdollistamalla yhtenäisen raportoinnin henkilöstötietojärjestelmästä. Henkilöstöresurssointia ja henkilöstösuunnittelua on kehitetty

lakkauttamalla työsuhteisiin tehtäviin liittyvä vakanssien ylläpito. Sen sijaan jatkossa seurataan palkkakustannusten kehitystä, henkilöstömäärää sekä henkilötyövuosia. Henkilöstöresurssointia ja –suunnittelua tulee kehittää edelleen muun muassa ennakoivan osaamisen johtamisen näkökulmasta huomioiden myös hiljaisen tiedon siirtyminen. Rekrytointiperiaatteet ovat työn alla ja siinä kokonaisuudessa sisäisen liikkuvuuden edistäminen. Tällä on vaikutusta mm. henkilöstömäärään ja osaamisen kehittämiseen. Henkilöstöpalveluiden prosessit käydään kokonaisuudessa läpi ja toimintamallit päivitetään tarvittavin osin.

Vuonna 2016 on työhyvinvoinnin johtamisen painopisteenä ollut työkykyjohtaminen. Olemme päivittäneet varhaisen välittämisen mallia ja järjestäneet esimiehille varhaiseen välittämiseen ja ennakoivaan ja aktiiviseen puheeksiottamiseen valmennusta. Tiedotusta varhaisen välittämisen mallista tullaan jatkamaan koko henkilöstön osalta. Haluamme edistää koko organisaation tasolla yhteisten toimintamallien käyttöä, Mikkelin tapaa toimia, johon osaltaan kuuluu vuorovaikutteisen toimintakulttuurin edistäminen, asioiden keskusteluun ottaminen muuttuvissa tilanteissa. Yhteistyötä työterveyshuollon kanssa tulee tehostaa etenkin ennaltaehkäisevien menetelmien osalta ja verrata kustannusten (KELA I ja KELA II) vaikuttavuutta sairauspoissaolojen kehitykseen. Kiinnitämme niin ikään huomiota myös työkyvyttömyyseläkkeiden ja määräaikaisten kuntoutustukien (aik. ma työkyvyttömyyseläke) määrään seuraamalla varhe-maksujen kehitystä ja edistämällä tehokkaasti uudelleensijoittumista kaupungin organisaatiossa.

Olemme kuvanneet Mikkelin kaupungin työhyvinvoinnin mallin, joka toimii kehikkona työhyvinvoinnin edistämisen vuosittaisille toimenpiteille ja painopistealuille. Malli pohjautuu Rauramon työhyvinvoinnin portaisiin. Haluamme tuoda esille toimenpiteitä, joilla Mikkelin kaupunki tukee henkilöstön hyvinvointia sekä esimiehen aktiivista roolia työhyvinvoinnin tukemisessa. Malli tuo esille myös työntekijän omaa roolia työhyvinvoinnin edistämässä.

Työn alla henkilöstöpalveluiden työryhmissä ovat perehdyttämiskäytänteet, palkitsemisen kokonaisuus sekä työaikaan liittyvät käytänteet. Työryhmiin osallistuvat päaluottamusmiehet lisäksi työryhmiin on haettu osallistujia koko kaupungin organisaatiosta. Tahtotilana on osallistaa kehittämiseen koko henkilöstö ja hyödyntää erilaisia verkostoitumisen käytänteitä.

Työhyvinvointiin vaikuttaa myös selkeä tehtäväkuva ja tehtäväkuvan mukaiset selkeät vastuut ja valtuudet. Mikkelin kaupungissa on perustettu vuonna 2016 TVA-arviointiryhmä, jonka tehtävänä on arvioida tehtävän vaativustaso, jolloin varmistetaan, että saman vaativustason tehtävästä maksetaan samansuuruisia palkkaa. Tässä yhteydessä varmistetaan, että jokaisella työntekijällämme on ajantasainen tehtäväkuvaus.

Mikkelin kaupungin esimiehille on suunnitteilla oma esimiestyötä ja johtamista edistävä koulutusohjelma, jonka toteutus aloitetaan vuoden 2017 aikana. Vuonna 2016 olemme edelleen pitäneet kuukausittain esimiesinfot. Aiemmasta poiketen toteutustapa on ollut virtuaalinen Lyncin välityksellä, jotta mahdollistaisimme jokaisen esimiehen osallistumisen infoon. Infon sisältöä olemme kehittäneet esimiesten toiveiden ja palautteen mukaisesti.

Kehityskeskustelu on tärkeä esimiehen työkalu työhyvinvoinnin edistämiseen. Vuonna 2017 kehityskeskustelut pidetään koko organisaatiossa tammi-maaliskuussa (pl. opetustoimi) ja työhyvinvoinnin edistäminen ja osaamisen kehittäminen kytketään olennaiseksi osaksi kehityskeskustelua. Kaupunginjohtajan katsaus menneeseen ja tulevaan vuoteen pidetään

tammikuussa 2017, jolloin toteutetaan myös esimiesten kehityskeskusteluvalmennus. Valmennukseen sisältyy myös osallistavan johtamisen menetelmien edistäminen Mikkelin kaupungin organisaatiossa.

10. Sisäinen valvonta, konsernivalvonta ja riskienhallinta

Tytäryhtiöiden riskienkartoitus

Kaupunkikonsernin merkitys kasvaa kuntien taloudessa vuodesta 2019 alkaen SOTE –uudistuksen yhteydessä. Kaupunki on valmistelemassa omistajapoliittisia linjauksia, joihin konserniyhtiöiltä pyydetään kommentointia.

Konserniohjeen, hankintasäännön, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen sekä riskienhallinnan arviointimallin jalkauttaminen yhtiöihin on meneillään, jolla yhtenäistetään riskienhallinnan arviointia tilinpäätösraportoinnin yhteydessä.

Konserniyhtiöille pidetään konsernipäivä 4.10.2016, jossa ohjeita ja konserniohjauksen menettelytapoja käydään läpi.